

תוכן עניינים

2.....	A. הקדמה:
2.....	B. שלבים פתיחת פרויקט חדש בסביבת פיתוח IAR או CCE:
2	1. הקדמה:
2	2. שלושה שלבים בפיתוח קוד בסביבת IDE:
3	3. התקנה ופתיחת פרויקט חדש בסביבת פיתוח IAR IDE:
9	4. התקנה ופתיחת פרויקט חדש בסביבת פיתוח CCS IDE (מבוסס Eclipse):
9	5. הרצת קוד דוגמה בשפת C – מענה על שאלות:
10	6. ביצוע DEBUG - תוכנית לדוגמא:
12.....	C. שכבות קוד והפרדה בצורה נכונה לצורך תכלול ותחזוקה של המערכת:
14.....	D. העולם שלפני ה main – Startup Code:
15.....	E. שאלות חלק תיאורטי – הרצת קוד לדוגמה בסביבת IAR ו- CCS בנפרד:

LAB1 preface - C language for MCU

A. הקדמה:

- לאחר קורס "מבוא למחשבים" משולב מעבדה (מעבדת מיקרו-מחשבים) בה למדנו את עבודת המעבד מול הזיכרון והרכיבים הפריפריאליים הבסיסיים (GPIO, Interrupts, TIMERS, ADC, DAC) החל משכבת ה-ISA דרך כתיבת קוד אסמבלי ועד לשכבת האפליקציה, דרך שכבת קוד HAL (Hardware Abstraction Layer). בשימוש קוד אסמבלי היה באפשרותנו לרדת עד לרמת הרגיסטרים במעבד ולרזולוציית זמנים של מחזורי שעון המעבד MCLK.
- במעבדה הצמודה לקורס DCS אנו נעסוק בעבודת המעבד מול הזיכרון והרכיבים הפריפריאליים הבסיסיים שעסקנו בקורס המבוא (GPIO, Interrupts, TIMERS, ADC, DAC) ונעלה דרגה ונעסוק בעבודת המעבד מול רכיבים פריפריאליים מתקדמים (DMA, Communication modules, Flash Memory controller). כתיבת הקוד תהיה בשפת C. בגישה של כתיבת קוד בשפה עילית תהיה מעל הרזולוציה של ליבת המעבד ע"י עבודה ישירות מול הרכיבים הפריפריאליים.
- בהמשך למטלת הבית בשפת C אשר הייתה מיועדת לכתיבת אפליקציה ולא לכתיבת מערכת נעזרנו בפונקציות ספרייה stdio לצורך ממשק קלט ופלט אשר נתמכות ע"י מערכת ההפעלה של המחשב האישי. שימוש בשפת C לצורך תכנות מערכת משובצת מחשב לא מאפשרת עבודה עם פונקציות ספרייה stdio לצורך ממשק קלט ופלט (ללא תמיכה מתאימה בקוד המערכת אותה נבצע בהמשך).
- במסך זה נלמד לפתוח פרויקט בסביבות עבודה **IAR, CCS** איתם נעבוד בקורס וחשובים להבנת עיקרון העבודה עם סביבות פיתוח שונות וההתמצאות בהם. מטרת מסמך זה היא לעשות את המעבר מקוד פשוט בשפת C שנועד לריצה על גבי PC מקוד פשוט בשפת C שנועד לריצה על גבי MCU.
- בחלק זה המהווה הקדמה לדו"ח מכין של ניסוי מעבדה 1, תצטרכו להריץ קוד נתון ולענות שאלות תיאורטיות בלבד.

B. שלבים פתיחת פרויקט חדש בסביבת פיתוח IAR או CCE:

1. הקדמה:

תחילה נתמקד בכתיבת קוד בשפת C והרצה וביצוע debug בסביבת הפיתוח הנקראת IAR IDE ולאחר מכן בסביבת הפיתוח CCS IDE מבוססת Eclipse בה נעבוד באופן בלעדי מניסוי מעבדה 4 ואילך. סביבת פיתוח נקראת IDE = Integrated Development Environment. באופן כללי סביבת הפיתוח משמשת ליצירת קוד מכונה (קוד בינארי) מתוך טקסט (קוד) הנכתב ב-Editor של סביבת הפיתוח. לאחר מכן נצרום את קוד מכונה לזיכרון FLASH של הבקר דרך סביבת הפיתוח לצורך ביצוע התוכנית על גבי הבקר.

2. שלושה שלבים בפיתוח קוד בסביבת IDE:

- ♦ **סימולציה** – סביבת הפיתוח משמשת סימולטור לבקר שלנו. את הקוד שכתבנו נפעיל ב**מצב סימולטור** והוא ירוץ בפועל ב-PC (מחשב אישי) בלבד, לצורך דימוי הבקר.

הערה: מצב סימולציה קיים ב IAR IDE בלבד והוא מוגבל לפעולת הליבה בלבד (ולא עם עבודה של המעבד מול רכיבים פריפריאליים)

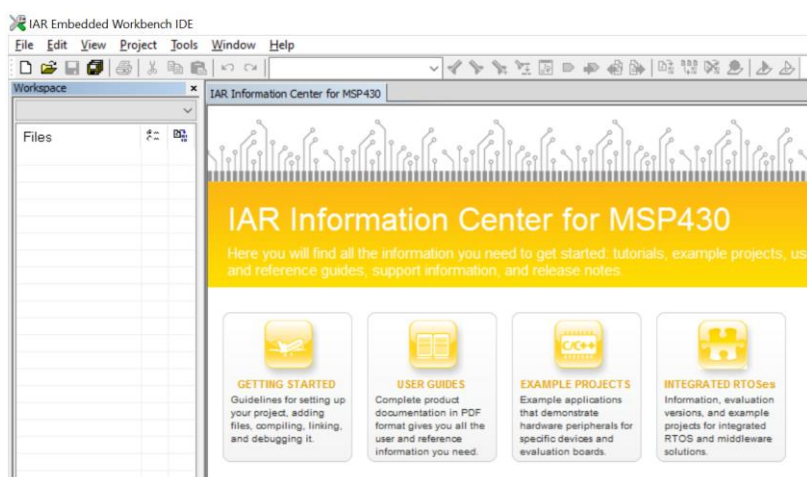
- ♦ **Debug** – הקוד שכתבנו ייצרב לבקר (מה-PC) ובהפעלתו הוא ירוץ בבקר ולא ב-PC, אולם ישנה תקשורת בין הבקר ל-PC לצורך תמיכה ב-DEBUG (נקודות עצירה, ריצה בצעדים, בדיקת ערכי רגיסטרים, ערכים בזיכרון וכו').
- ♦ **Active Application** – הקוד שכתבנו ייצרב לבקר (מה-PC) ובהפעלתו הוא ירוץ בבקר בלבד ללא קשר עם ה-PC (בשונה ממצב DEBU). מצב זה מונה גם Stand Alone, מאחר ובמצב זה הבקר בפני עצמו ללא קשר ל-PC.

3. התקנה ופתיחת פרויקט חדש בסביבת פיתוח IAR IDE:

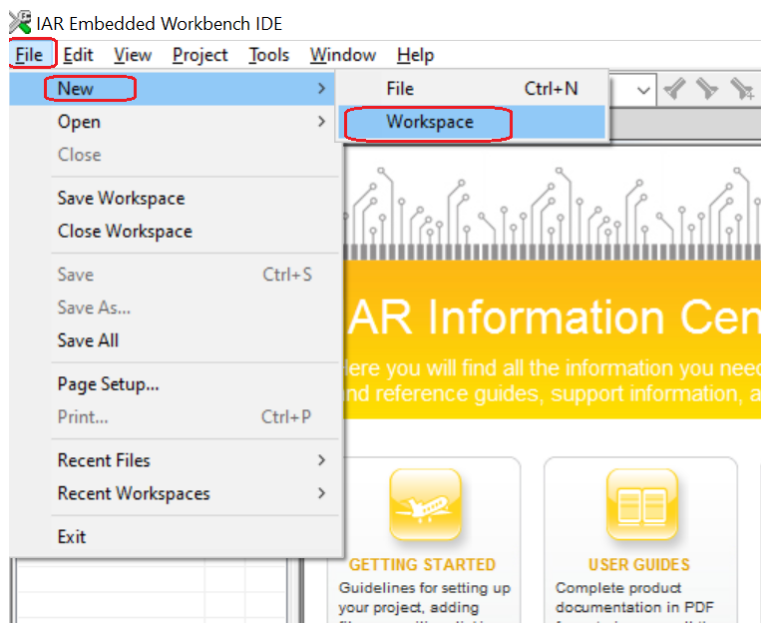
- תוכנת IAR IDE סביבת הפיתוח המותקנת במעבדה, ניתן להורידה ולהתקינה במחשבכם האישי. ניתן להורדה מהקישור הבא:

[IAR - IDE setup.zip](#)

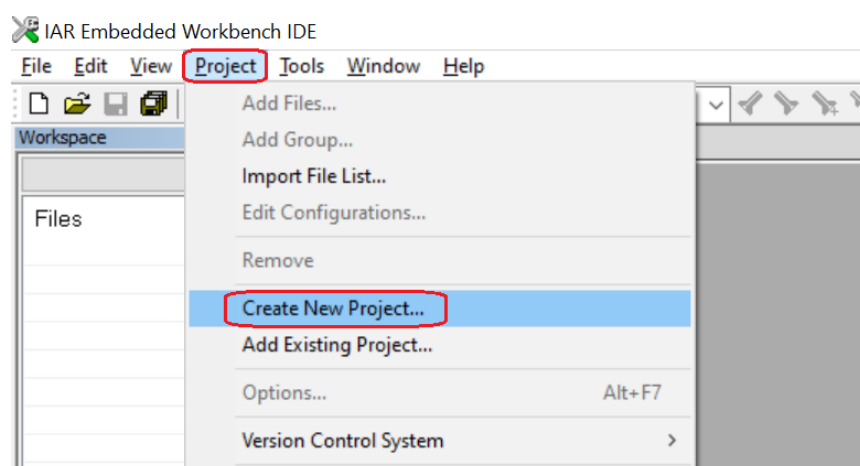
- נכין תיקייה במחשב הייעודית לפרויקט, נבחר לדוגמה שם TEST לתיקייה.
- נפתח את תוכנת IAR בלחיצה על קיצור הדרך, צריך להיפתח חלון הבא.

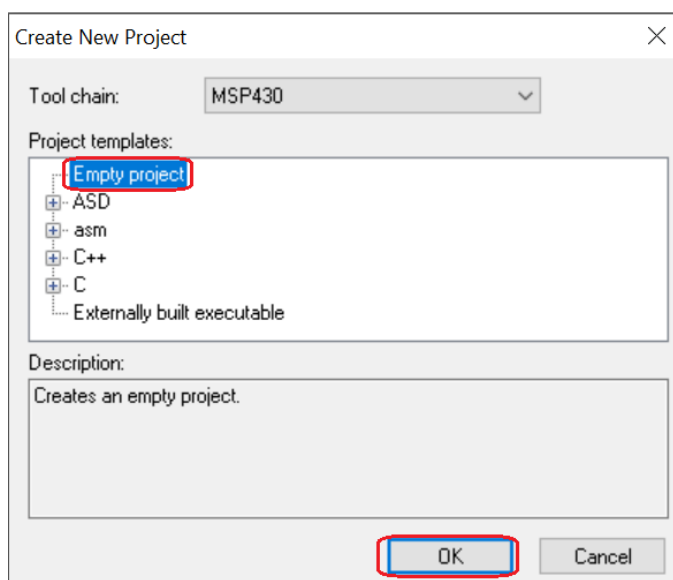
- נפתח workspace חדש: **File → New → Project**

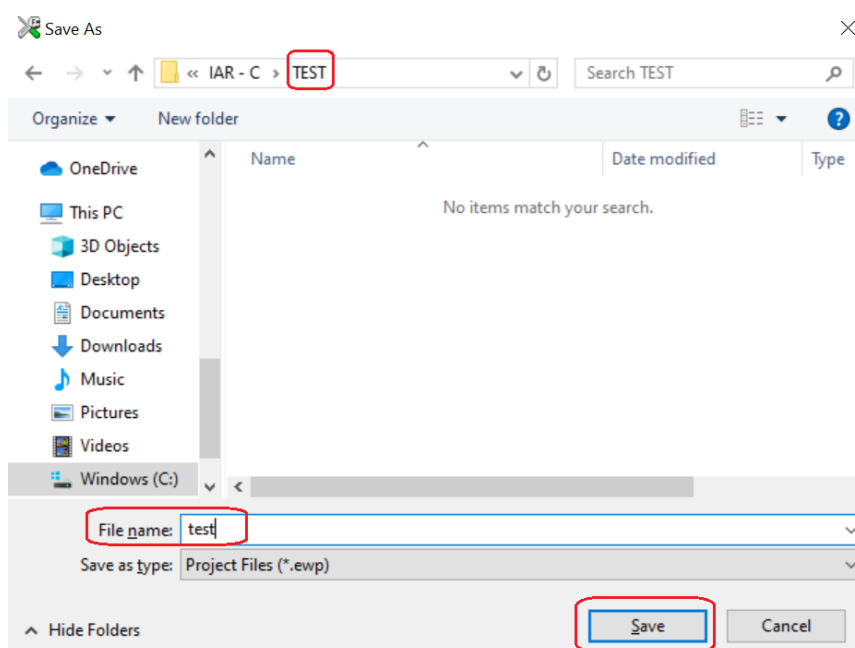
• נפתח פרויקט חדש: **Project → Create New Project**

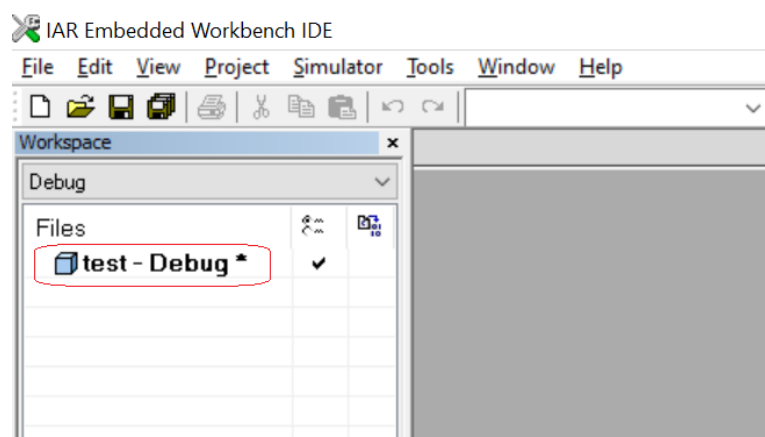
בחלון שניפתח נבחר פרויקט ריק.

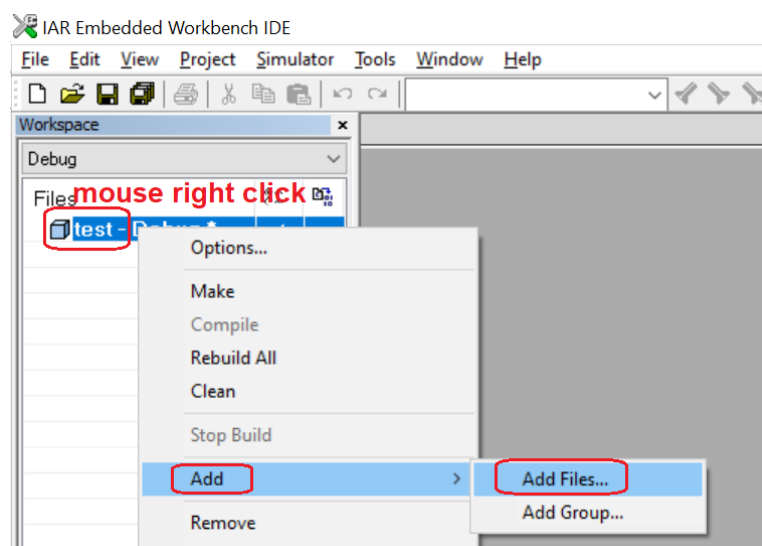
נמקם את הפרויקט בתיקייה שהכנו מראש, בשם TEST ונקרא לפרויקט בשם test.

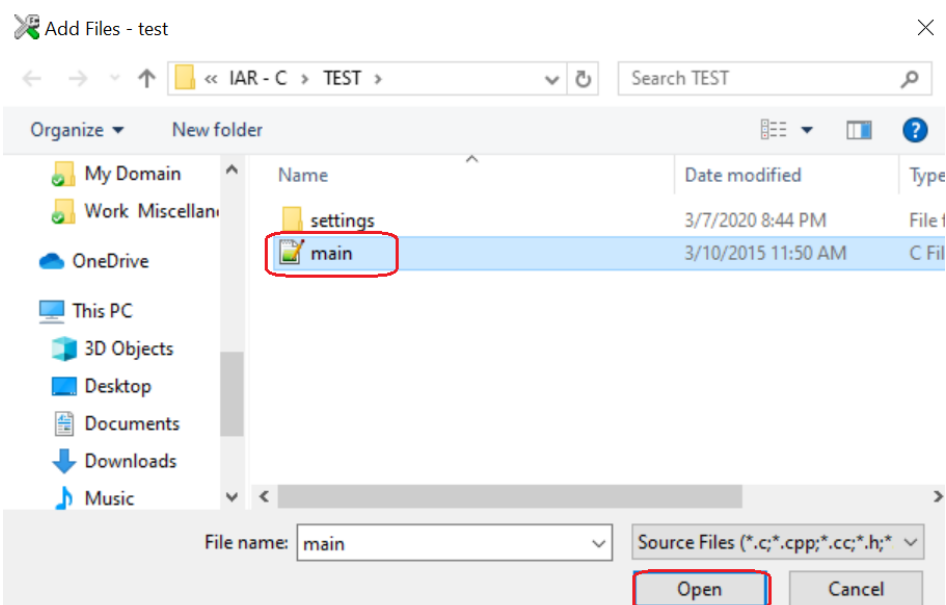
נשים לב שבחלון ה- workspace נפתח פרויקט חדש בשם test:

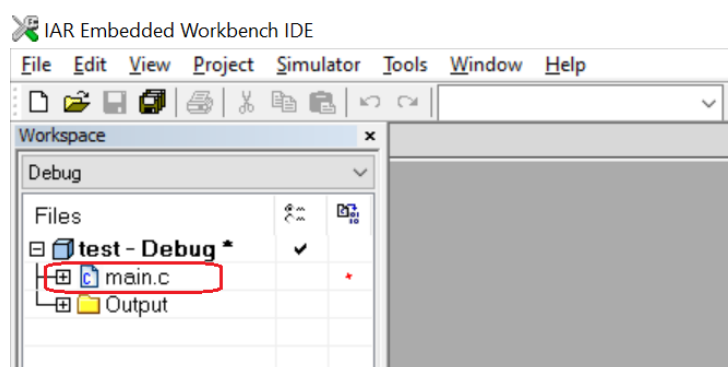
- נצרך את קובצי המקור של הפרויקט לסביבת הפיתוח:

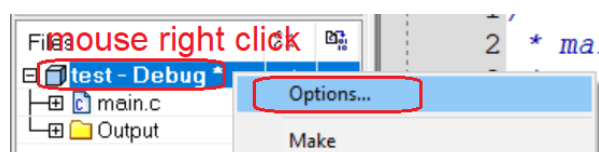
נבחר את הקובץ / קבצים שנרצה לצרף לפרויקט:

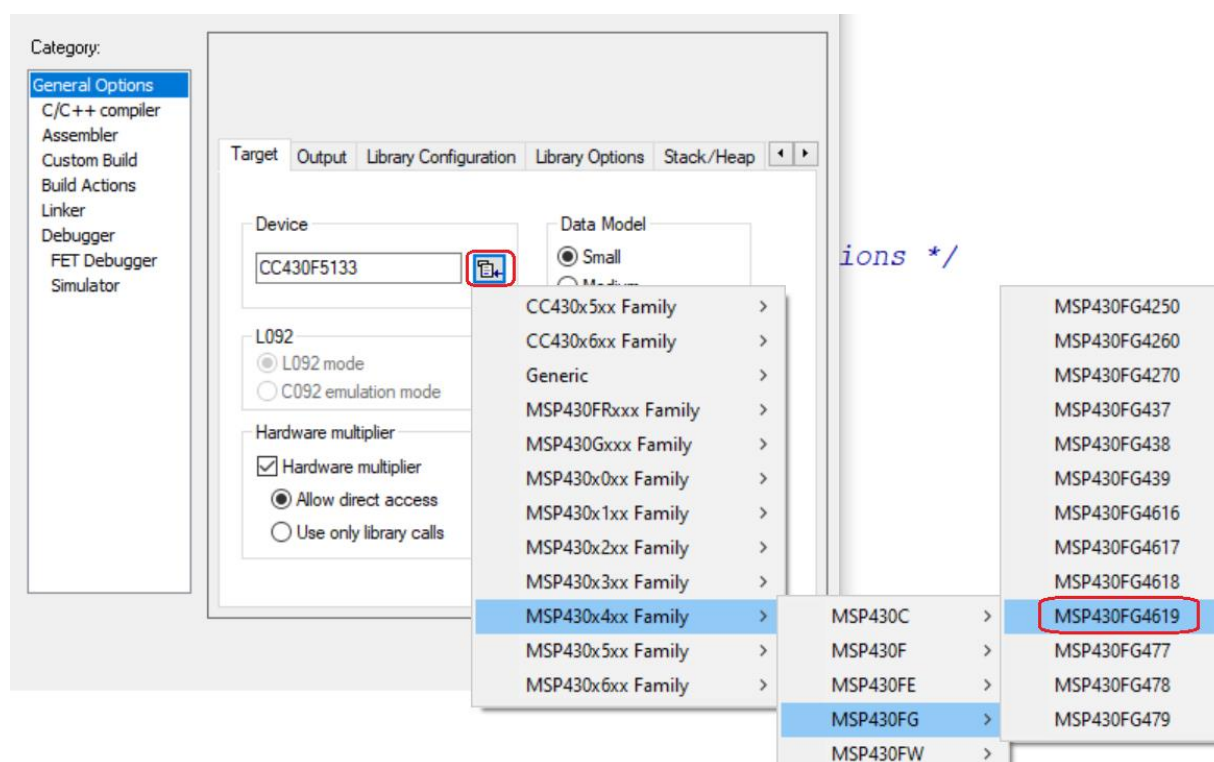
נשים לב שהקובץ / קבצים מצורפים לפרויקט (לפתיחת הקובץ לחץ עליו double click).

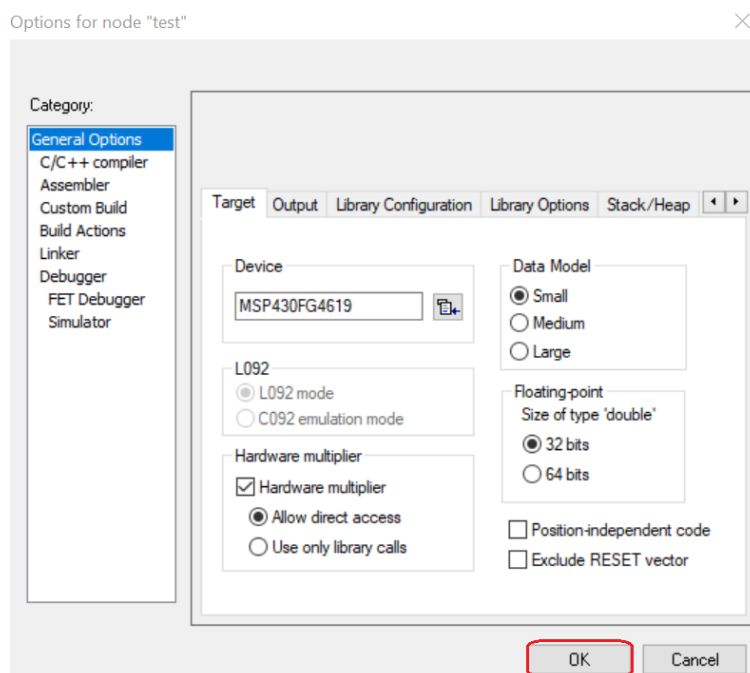
• בחירת הבקר אליו מיועד להיצרב הקוד:

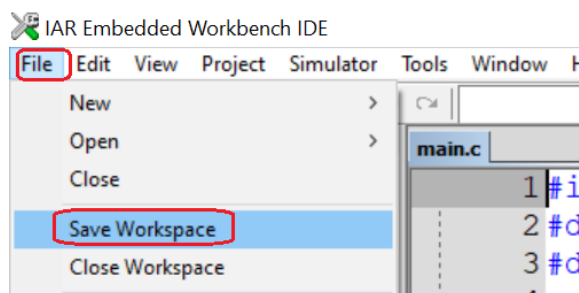
נפתח החלון הבא:

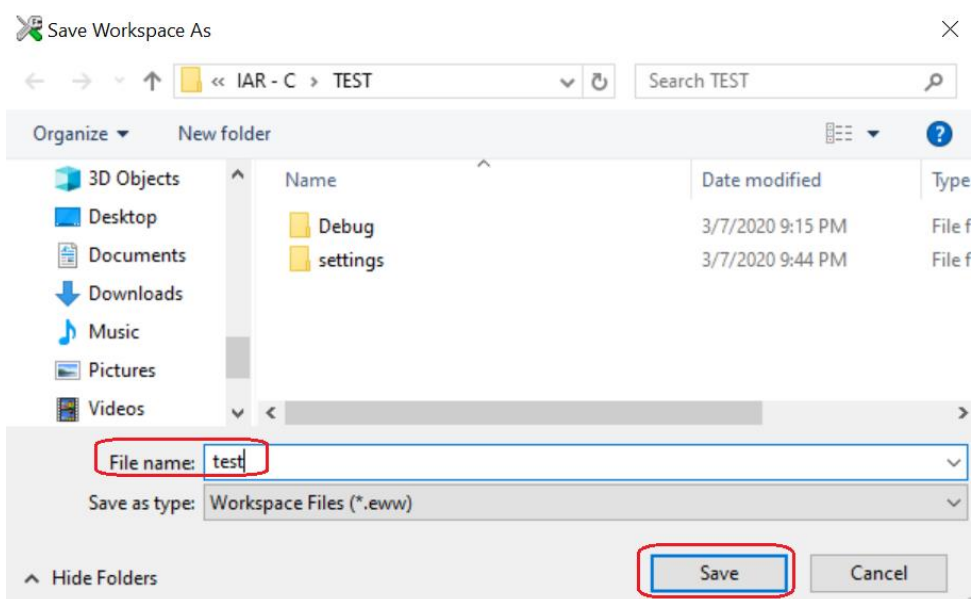
לבסוף נלחץ OK

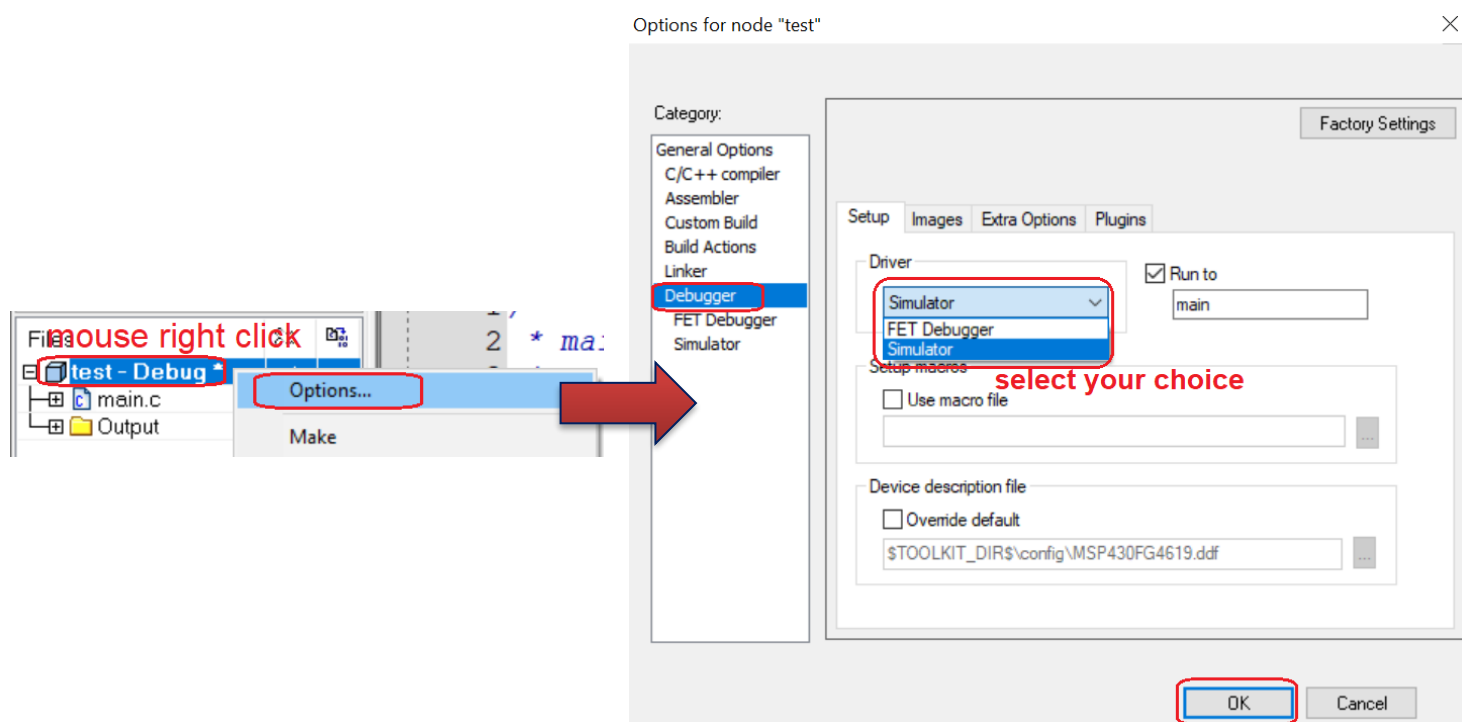
- לבסוף נשמור את ה- workspace שהגדרנו:

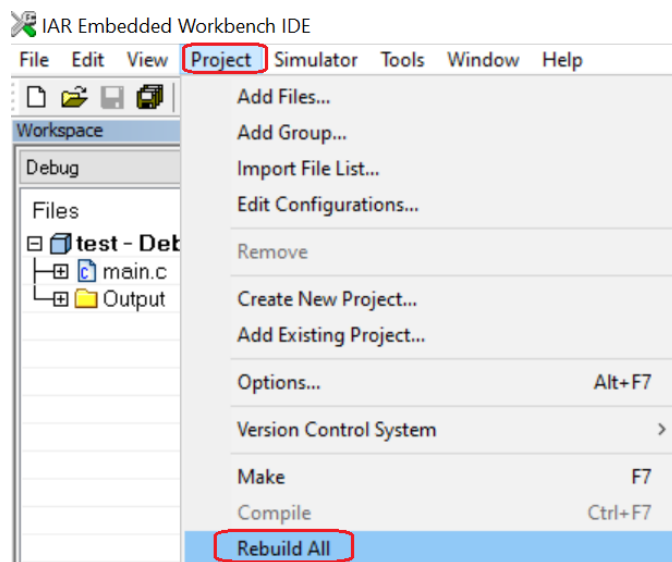
נפתח חלון, בתוכו ניתן שם ל- workspace.

- הגדרת מצב עבודה simulator / debugger :

- הידור ובניית הפרויקט (Building Project) :

4. התקנה ופתיחת פרויקט חדש בסביבת פיתוח CCS IDE (מבוטת Eclipse):

- תוכנת CCS IDE על גבי מערכת הפעלה Win10, ניתן להורידה ולהתקינה במחשבכם האישי.
ניתן להורדה מהקישור הבא:

[CCS - IDE setup.zip](#)

- תוכנת CCS IDE על גבי מערכות הפעלה Linux, MacOS, ניתן להורידה ולהתקינה במחשבכם האישי.
ניתן להורדה מהקישור הבא:

[CCS version7 download](#)

- הסבר לשלבי פתיחת פרויקט:

[How to create a new project in code composer studio \(see time 0-9:30\)](#)

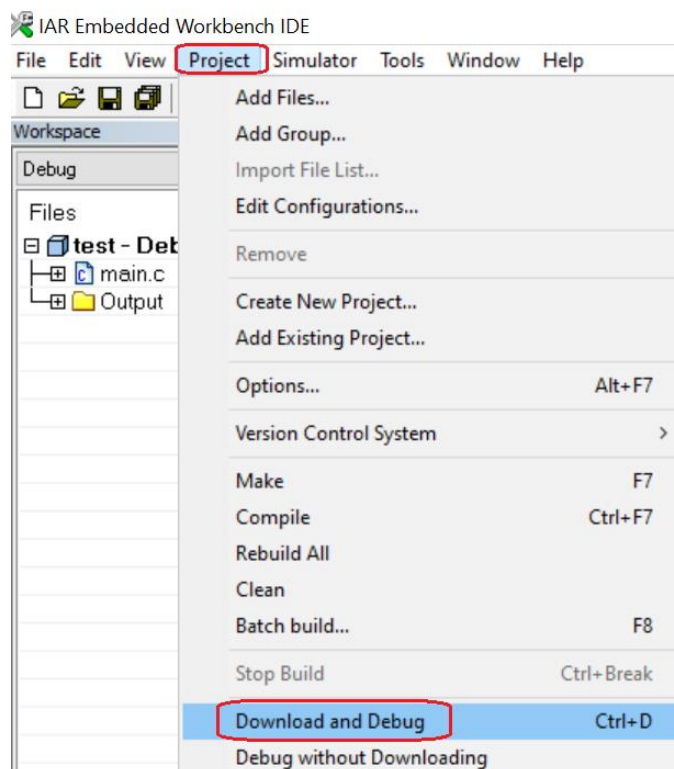
5. הרצת קוד דוגמה בשפת C – מענה על שאלות:

בתרגיל הכנה זה נשתמש בקוד לדוגמה הנמצא בקובץ **main.c** (נמצא במודל בתיקיית קוד לדוגמה). נצרף את הקובץ לפרויקט שהכנו מראש לצורך הרצה במצב simulator. בסעיף זה נרצה להריץ את קוד הדוגמה במטרה לתרגל כתיבת קוד בשפת C. התוכנית לדוגמה, מגדירה בזיכרון ה-RAM מערך דו-מימדי בגודל $N \times N$ ומאתחלת את אברי המטריצה בערכים מ-0 עד 99 לפי הנוסחה הבאה, $Mat1[i][j] = i \cdot N + j$. נגדיר משתנה בשם **Selector**, התוכנית בודקת את ערכו **בלולאה אינסופית** (בשונה מ-PC העובד תחת מערכת הפעלה, תכנות בקר חייב להתבצע במעטפת של לולאה אינסופית, או שימוש בפקודת הכנסה של הבקר למצב שינה) ובהתאם לערכו מבצעת על המטריצה **Mat1** פעולה מתאימה מהתפריט הבא. כתיבת תוצאת הפעולה תיכתב למטריצה **Mat2** באותם הממדים של **Mat1**.

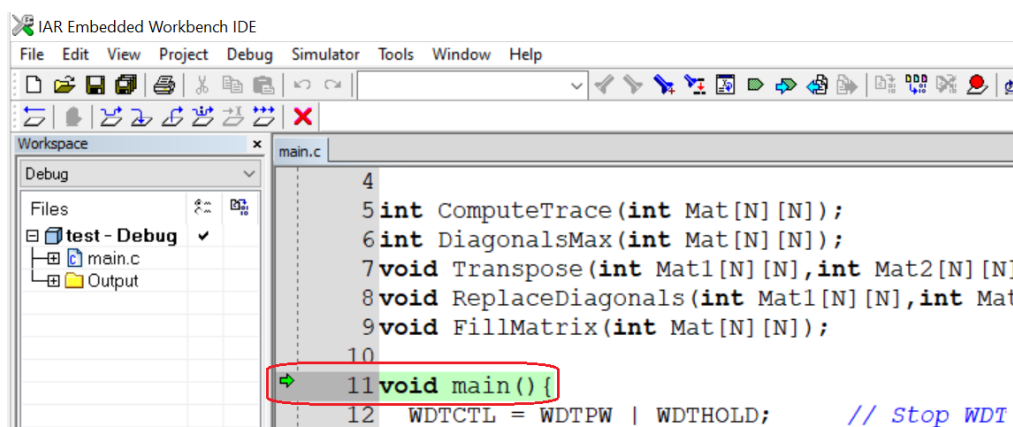
- כאשר $Selector = 0$:
לא נעשה כלום.
- כאשר $Selector = 1$:
חישוב עקבה של המטריצה וכתיבתה לתוך משתנה בשם Trace.
- כאשר $Selector = 2$:
ביצוע transpose למטריצה (כתיבה למטריצה **Mat2**).
- כאשר $Selector = 3$:
החלפת אלכסוני המטריצה, בין אלכסון ראשי למשני (כתיבה למטריצה **Mat2**).
- כאשר $Selector = 4$:
חישוב ערך מקסימאלי בין 2 אלכסוני המטריצה וכתיבתו לתוך משתנה בשם Max.

6. ביצוע DEBUG - תוכנית לדוגמא:

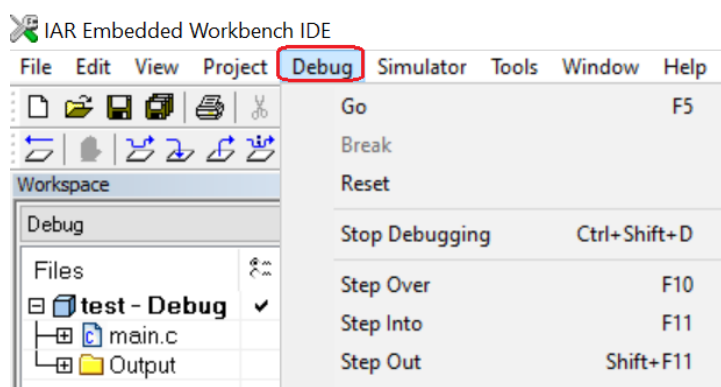
- נבצע debug לתוכנית לדוגמה:

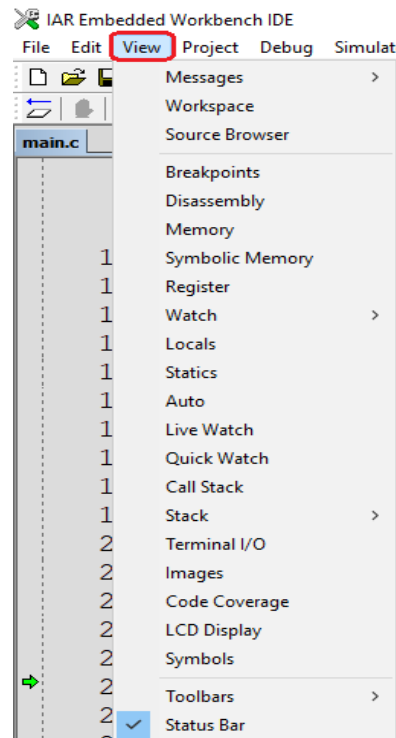
לאחר כניסה למצב **DEBUG**, חץ ההרצה הירוק יעמוד על שורת main.

סוג הריצה נבחר בצורה הבאה

- לבחינת פעולת הקוד נפתח את חלונות המתארים את הזיכרון הראשי, המשתנים, disassembly, וכו'.

ע"י בחירה מהתפריט הבא:

- לבחינת הפונקציה FillMatrix נצמד לשורה 21 בקוד (נמקם בה נקודת עצירה) ע"י F5 לשורה הממלאת את Mat1 לפי הנוסחה $Mat1[i][j] = i \cdot N + j$.

The screenshot displays the IAR Embedded Workbench IDE interface. The main window shows the source code of the `FillMatrix` function. The `Locals` window is open, showing the variables `Mat1` and `Mat2` as arrays. The `Disassembly` window is also open, showing the assembly code for the `FillMatrix` function. The `Memory` window is open, showing the memory address `00002020` and the value `27 a6 0f 90 4e b7 87 ce 8e 1a ba 7e b2 6f e0 cf`.

Source Code:

```

7 void Transpose(int Mat1[M][M], int Mat2[M][M]);
8 void ReplaceDiagonals(int Mat1[M][M], int Mat2[M][M]);
9 void FillMatrix(int Mat[M][M]);
10
11 //----- Global variables -----
12 int maxTrace, maxDiag;
13 //-----
14 void main() {
15     WDTCTL = WDTPW | WDTHOLD; // Stop WDT
16
17     int Mat1[M][M], Mat2[M][M];
18     int mat1Trace, mat2Trace, max1Diag, max2Diag;
19     int Selector = 0;
20
21     FillMatrix(Mat1);
22
23     while(1) {
24         switch(Selector) {
25             case 0:
26                 break;
27             case 1:
28                 mat1Trace = ComputeTrace(Mat1);
29                 mat2Trace = ComputeTrace(Mat2);
30                 maxTrace = mat1Trace > mat2Trace ? mat1Trace : mat2Trace;
31         }
32     }
33 }

```

Locals:

Variable	Value	Location
Mat1	<array>	Memory:0x2032
Mat2	<array>	Memory:0x1F6A
mat1Trace	<unavail...>	
mat2Trace	<unavail...>	
max1Diag	<unavail...>	
max2Diag	<unavail...>	
Selector	0	R10L

Disassembly:

```

?cstart_begin:
?program_start:
002100 4031 2100
?cstart_init_zero:
002104 403C 1100
002108 403D 0004
00210C 13B0 23A2
?cstart_call_main:
002110 13B0 2118
002114 13B0 23B4
void main() {
main:
?cstart_end:
002118 120A
00211A 8031 0190
WDTCTL = WDTPW | WDTHC
00211E 40B2 5A80 012
int Selector=0;
002124 430A
FillMatrix(Mat1);
002126 410C
002128 503C 00C8
00212C 13B0 2324
switch(Selector) {
002130 4A0F
002132 830F
002134 27FD
002136 831F
002138 2407

```

Memory:

```

00002020 27 a6 0f 90 4e b7 87 ce 8e 1a ba 7e b2 6f e0 cf
00002030 58 11 00 00 01 00 02 00 03 00 04 00 05 00 06 00
00002040 07 00 08 00 09 00 0a 00 0b 00 0c 00 0d 00 0e 00
00002050 0f 00 10 00 11 00 12 00 13 00 14 00 15 00 16 00
00002060 17 00 18 00 19 00 1a 00 1b 00 1c 00 1d 00 1e 00
00002070 1f 00 20 00 21 00 22 00 23 00 24 00 25 00 26 00
00002080 27 00 28 00 29 00 2a 00 2b 00 2c 00 2d 00 2e 00
00002090 2f 00 30 00 31 00 32 00 33 00 34 00 35 00 36 00
000020a0 37 00 38 00 39 00 3a 00 3b 00 3c 00 3d 00 3e 00
000020b0 3f 00 40 00 41 00 42 00 43 00 44 00 45 00 46 00
000020c0 47 00 48 00 49 00 4a 00 4b 00 4c 00 4d 00 4e 00
000020d0 4f 00 50 00 51 00 52 00 53 00 54 00 55 00 56 00
000020e0 57 00 58 00 59 00 5a 00 5b 00 5c 00 5d 00 5e 00
000020f0 5f 00 60 00 61 00 62 00 63 00 64 00 65 00 66 00
00002100 67 00 68 00 69 00 6a 00 6b 00 6c 00 6d 00 6e 00

```

- לבחינת המשתנים כאשר ערכו של משתנה Selector=1 (הכניסו ערך 1 דרך חלון locals) תצעדו לפקודת חישוב ה-Trace של המטריצות (שורה 31) ובחנו את ערך המשתנים הלוקאליים והגלובאליים.

main.c

```

7 void Transpose(int Mat1[M][M], int Mat2[M][M]);
8 void ReplaceDiagonals(int Mat1[M][M], int Mat2[M][M]);
9 void FillMatrix(int Mat[M][M]);
10
11 //----- Global variables -----
12 int maxTrace, maxDiag;
13 //-----
14 void main() {
15     WDTCTL = WDTPW | WDTHOLD; // Stop WDT
16
17     int Mat1[M][M], Mat2[M][M];
18     int mat1Trace, mat2Trace, max1Diag, max2Diag;
19     int Selector=0;
20
21     FillMatrix(Mat1);
22
23     while(1) {
24
25         switch(Selector) {
26             case 0:
27                 break;
28             case 1:
29                 mat1Trace = ComputeTrace(Mat1);
30                 mat2Trace = ComputeTrace(Mat2);
31                 maxTrace = mat1Trace > mat2Trace ? mat1Trace : mat2Trace;
32                 Selector = 0;
33                 break;
34             case 2:
35                 Transpose(Mat1, Mat2);

```

Locals

Variable	Value	Location
Mat1	<array>	Memory:0x2032
Mat2	<array>	Memory:0x1F6A
mat1Trace	495	R10L
mat2Trace	6428	R12L
max1Diag	<unavail...>	
max2Diag	<unavail...>	
Selector	<unavail...>	

Watch 1

Expression	Value	Location
maxTrace	0	Memory:0x1100
maxDiag	0	Memory:0x1102
<click to ...>		

המשיכו כך לשאר הסעיפים ובחנו את הקוד בצורה מעמיקה יותר בכדי להבין טוב יותר את התוכנית.

C. שכבות קוד והפרדה בצורה נכונה לצורך תכלול ותחזוקה של המערכת:

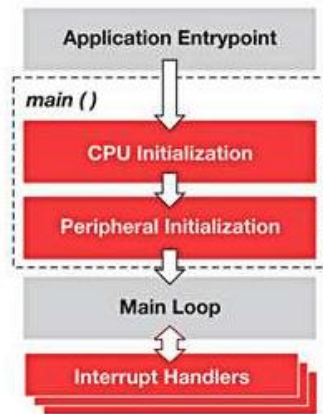
מערכת Embedded היא למעשה מערכת משובצת מחשב המבוססת על MCU (Micro Controller Unit) המכיל מעבד המחובר לזיכרון ורכיבים פריפריאליים. בחלק היישומי של קורס "מבוא למחשבים" התנסיתם באופן בסיסי בתכנון מערכת משובצת מחשב על בסיס MCU מסוג MSP430 כאשר קוד המערכת נכתב בשפת Assembly שמשמעותה ניהול קוד המערכת בצורה מוגבלת, קשה לתכלול, תחזוק והגנה (היתרון הגדול היה שבתכנון נכון התקורה של ניהול הקוד יכולה להיות מינימאלי וכך ניתן לעמוד בדרישות Hard Real Time נוקשות).

לצורך תכנון מערכת Embedded מורכבת יש צורך לנהל את קוד המערכת בחלוקה של שכבות קוד נכונה כך שהקשר בין שכבות הקוד הוא ע"י API (Application Programming Interface). שפות הקוד הנפוצות לשימוש הן שפות C/C++.

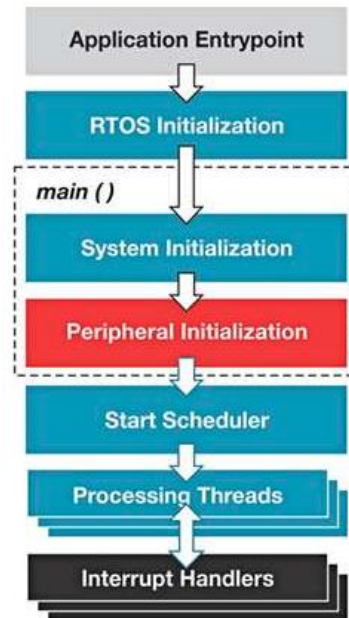
- **שפת C - שפה פרוצדוראלית** (שפה המבוססת על פונקציות אשר פועלות על מבני נתונים חופשיים בכל מרחב הקוד ועל כן כתיבת קוד המערכת בשפה זו תהיה בגישה פרוצדוראלית. היתרון הגדול של שפה זו היא שנפח תקורת הקוד (נפח קוד אסמבלי המתורגם ע"י הקומפילר) קטן יותר ולכן גם מהיר יותר מאשר שפה התומכת ב OOP (כמו C++).
- **שפת C++ - שפה מונחית עצמים** (שפה המבוססת פרדיגמת תכנותית הנקראת תכנות מונחה עצמים, OOP המבוסס על שלושה עקרונות – Encapsulation, Inheritance, Polymorphism). בגישה זו מרחב הקוד הוא למעשה מרחב של אובייקטים תכנותיים בעלי יחסים היררכיים ביניהם וכל ישות תכנותית היא אובייקט (של מחלקה) בעלת מאפיינים ופעולות משלה הקיימת כיחידה סגורה ועצמאית.

הערה חשובה: תכנות מונחה עצמים אינו כינוי לשפת תכנות אלא לפרדיגמה תכנותית ולכן ניתן לתכנת בגישת OOP גם בשפת C (מאחר ושפה זו פרוצדורלית ניהול הקוד יהיה "טיפה" מורכב).

קוד המערכת משובצת מחשב מחולק לשני סוגים, מערכת Embedded מבוססת מערכת הפעלה OS (חלקית / מלאה) או שאינה מבוססת OS (Bare-metal). **בקורס זה אנו נלמד לתכנן מערכת Embedded מסוג Bare-metal.**

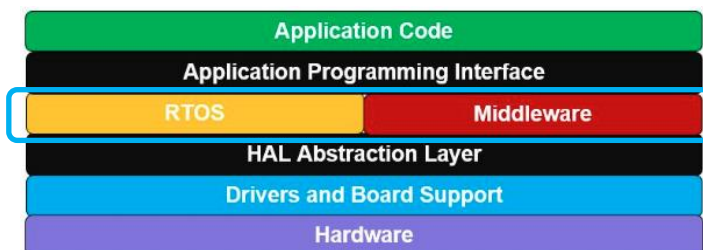
Software flow diagram for bare-metal application

Software flow diagram for RTOS application

תכנון מערכת Embedded בצורה נכונה, מורכב משכבות, כאשר הקשר בין השכבות הוא באמצעות API.

- i. שכבת ה-Hardware מכילה קוד הקשור לקנפוג אופני עבודה של המעבד, מצב עבודה של שעון MCLK, SMCK, אתחול טבלאות interrupt vectors רמות העדיפות וכו'
- ii. שכבת BSP (Board Support Package) מכילה קוד לקנפוג רגיסטרים של הרכיבים הפריפריאליים השונים של הבקר, קנפוג הבסיס, תדרי העבודה שלהם וכו'.
- iii. שכבת ה-HAL (Hardware Abstraction Layer) מכילה קוד המנהל את הממשק עם הרכיבים הפריפריאליים.
- iv. שכבת ה-API מכילה את הקוד בו אנו כותבים את האפליקציה של המערכת ב High Level תוך גישה לרכיבים פריפריאליים דרך API בלבד כאשר המימוש של השכבות מטה "שקוף" לשכבה זו, קוד זה צריך להיות portable כך שהוא יהיה תקף גם במידה וה-MCU של המערכת יתחלף באחר.
- v. שכבת ה-Application היא כבר שכבת קוד הגבוהה ביותר בה מתקיים הממשק עם המשתמש.

This layer is excluded in bare-metal software approach

D. העולם שלפני ה main – Startup Code:

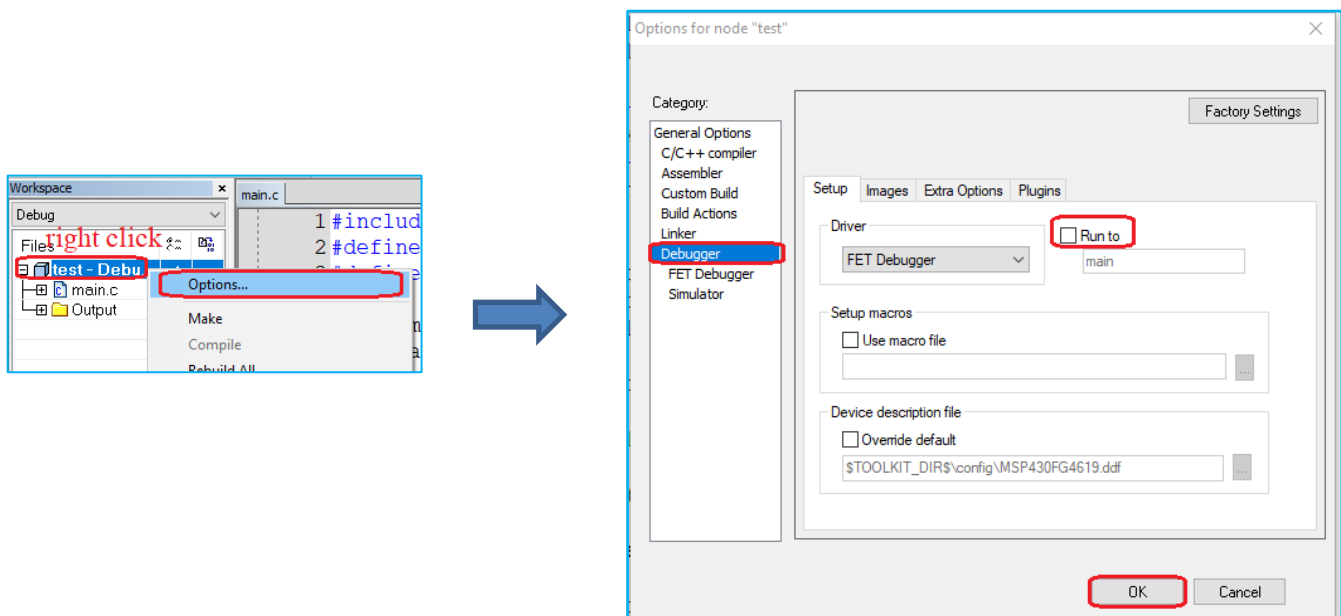
במערכת Embedded הכתובה בשפת C, ישנו קוד הרץ לפני הגעה ערך רגיסטר PC לפונקציית main(). קוד זה נקרא startup code המצורף ע"י הקומפיילר ומסופק כחלק מה- IDE ותפקידו לבצע אתחול של סגמנטי מידע השונים בזיכרון המערכת (RAM, STACK, vector table).

קוד זה מכיל רוטינות המעתיקות את ערכי המשתנים הגלובאליים מה FLASH לזיכרון ה RAM במצב של RESET (משתנים גלובאליים לא מאותחלים בקוד, ערכם יאותחל לאפס) עם ערכי ה- Hard coded אותם הגדרנו בקוד.

במקרה של חריגות (Exceptions=NMI) כתוצאה מ- Stack over flow, unaligned access to memory, BUS fault, etc. רוטינות קוד של exception handlers מסופקות עם ה- IDE כחלק מה- startup code ומכילות לולאה אינסופית (ביכולתנו לכתוב קוד בגוף exception handlers אלו).

נושא של ה- startup code הינו נושא חשוב אך בקורס זה הוא מובא לצורך ידיעת קיומו והיכרותו בצורה בסיסית.

כדי להגיע לקוד של startup code לפני הגעת PC לפונקציית main, ניתן לבצע את השלבים הבאים:

➡ **Run the program using Debug mode**

E. שאלות חלק תיאורטי – הרצת קוד לדוגמה בסביבת IAR ו- CCS (שימו לב: שאלות 2-8 נדרש מענה נפרד,

עבור סביבת IAR ועבור סביבת CCS):

1. הסבר את ההבדל בין משתנים גלובליים ומשתנים לוקאליים.
רשום דוגמה למשתנה מכל סוג מהקוד לדוגמה, ציין מה הסקופ של כל אחד מהם.
2. מה כתובת המערך Mat2 בזיכרון ומה טווח הכתובות אותו הוא מכסה. מהו סוג זיכרון זה ?
3. רשום את כתובת תחילת מיקום המחסנית בזיכרון הנקבע ע"י המהדר.
4. רשום את תוכן SP כאשר רגיסטר PC מצביע על הפקודה הראשונה של פונקציה ComputeTrace .
5. רשום את כתובת הפונקציה FillMatrix בזיכרון.
מה גודל קוד הפונקציה FillMatrix בבתיים ? מהו סוג זיכרון זה ?
6. מהו זמן ריצת הקוד של הפונקציה FillMatrix ביחידות מחזור של MCLK.
7. מהו ה- scope של משתנה mat2Trace בתוכנית, מהו מיקומו בזמן ה- ה- scope.
8. רשום את קוד האסמבלי המתורגם ע"י המהדר עבור שורת הקוד הבאה:
`maxTrace = mat1Trace > mat2Trace ? mat1Trace : mat2Trace;`

בהצלחה.